

„ Principy společné zemědělské politiky 2014 - 2020“

2. srpna 2017

Ing. Karel Vitek, CSc.

Obsah

1. Principy společné zemědělské politiky	2
1.1. Úvod	2
1.2. Koncepce a strategie	2
2. Analýza tvorby koncepce zemědělské politiky EU	5
2.1. Současný stav Společné zemědělské politiky jako východisko budoucí koncepce ...	5
3. Rozvoj venkova v období 2014 – 2020	5
3.1. Rámec EU pro program rozvoje venkova	6
3.2. Jaký dopad má zemědělství na životní prostředí?	10
3.3. Jak SZP přispívá k ochraně životního prostředí?	11
4. Závěry a doporučení	15
5. Seznam zkratk	17
5.1. Literatura	17

1. Principy společné zemědělské politiky

1.1. Úvod

V návaznosti na cyklus přednášek „Revitalizace českého zemědělství“ z roku 2010 „Koncepce českého zemědělství“ z roku 2013 se budeme zabývat základními aspekty a problémy českého zemědělství v intencích principů a novinek SZP (společné zemědělské politiky EU) a některých otázek globálních, které tuto politiku zásadním způsobem ovlivňují.

Pracujeme s daty a statistikami Eurostatu, FAO, s daty Českého statistického úřadu a Mze, SZIF a PGRLF. Letos na jaře proběhlo další kolo veřejné diskuze o zemědělství Evropské unie na portálu Evropské komise a to pro období po roce 2020. Závěry z těchto diskuzí se postupně promítají do závěrů Generálního ředitelství, komise a návrhů budoucí SZP. Výsledky zjistíme tedy až v následujícím období. V návaznosti na uvedená data, vyhodnocování trendů a předpokládané změny v SZP bude následovat příprava budoucí české zemědělské politiky v příštím období. Pokusíme se vám představit východiska, včetně analýz současného evropského vývoje, ukážeme si současné trendy vývoje evropského a v návaznosti na to i českého zemědělství. Na těchto základech zkusíme stanovit základy koncepce a strategie rozvoje zemědělství a venkova po roce 2018 a dále po roce 2020.

1.2. Koncepce a strategie

Mluvíme zde o dvou základních pojmech o koncepci a strategii. Co tedy tyto dva pojmy znamenají:

1.2.1. Koncepce

Koncepce z latinského con-ceptio, početí) může být pojetí, způsob výkladu, chápání, základní hledisko, vůdčí idea, myšlenková osnova, hlavní záměr či myšlenka. [1]

1.2.2. Strategie

Strategie z řeckého strategos, generál, stratos (vojsko, výprava) a agein (vést) je dlouhodobý plán činností zaměřený na dosažení nějakého cíle. Strategie se vyskytuje v mnoha odvětvích, například: Strategie politologie a vojenství, Stratég byl významný post v starověkém Řecku, v biologii mluvíme o Životní strategii organismů, v ekonomice je to Obchodní strategie, hospodářská strategie.

Strategický plán rozvoje – je souborem dokumentů územního celku vyjadřující předpokládaný vývoj daného celku v dlouhodobějším časovém horizontu. [1]

1.2.3. Co k tomu říká Jean Claude Juncker předseda Evropské komise (cituji):

„Od propuknutí celosvětové hospodářské a finanční krize se EU potýká s nízkou úrovní investic. K tomu, aby Evropa vykročila na cestu hospodářského oživení, je zapotřebí společného a koordinovaného úsilí na evropské úrovni. Investiční plán pro Evropu má potenciál vrátit investice na hodnoty, na které byla Evropa dříve zvyklá. Hospodářské oživení podpoří rovněž strukturální reformy, jež mohou poskytnout základ pro udržitelný růst.

Tento plán byl přijat v listopadu 2014 a představoval první velkou iniciativu Junckerovy Komise. Pro jeho naplnění bylo vybráno deset základních priorit

1.3. Evropská komise vybrala 10 základních priorit pro roky 2015 - 19:

- Pracovní místa, hospodářský růst a investice
Stimulace investic za účelem vytváření pracovních míst
- Jednotný elektronický trh (Digital single market)
Odstranění překážek k vytvoření příležitostí na internetu
- Energetická unie a opatření v oblasti změny klimatu
Lépe zabezpečené a udržitelnější dodávky energie za příznivější ceny
- Vnitřní trh
Vnitřní trh, který je spravedlivější a má větší dosah
- Hlubší a spravedlivější hospodářská a měnová unie
Skloubení stability se spravedlností a demokratickou odpovědností
- Vyvážená obchodní dohoda mezi EU a USA
Dohoda o volném obchodu, kterou nebudou dotčeny vysoké standardy EU
- Spravedlnost a základní práva
Prosazování právního státu a propojení evropských systémů soudnictví
- Migrace
Příprava evropského programu pro migraci
- Silnější celosvětový aktér
Sdílení nástrojů evropské vnější činnosti
- Demokratická změna
Demokratičtější EU

1.4. Jaké kroky v oblasti zemědělství a rozvoje venkova podniká Generální ředitelství AGRI (DG AGRI) pod vedením Phila Hogana

Z 10 politických priorit Evropské komise přispívá DG AGRI k těmto prioritám:

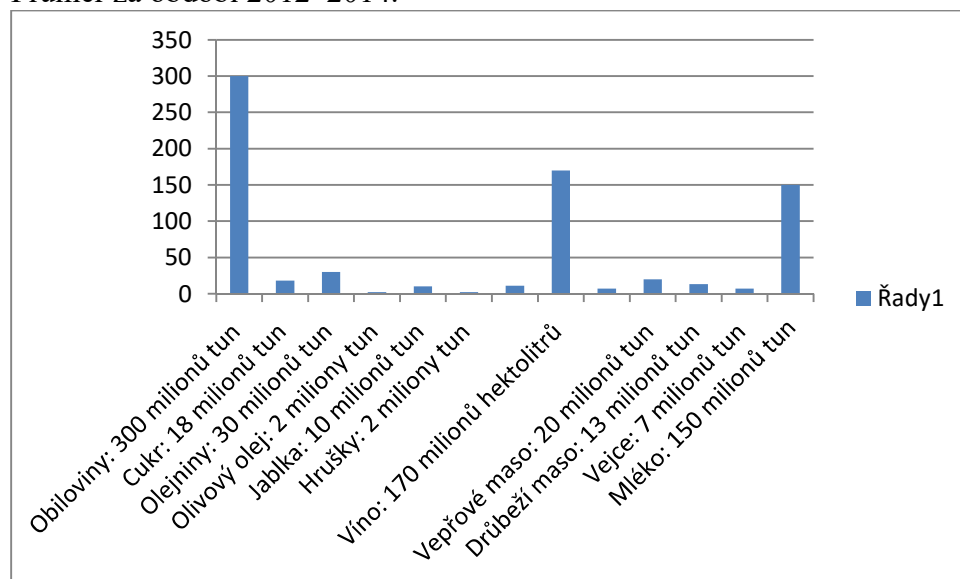
- Pracovní místa, hospodářský růst a investice
- Jednotný digitální trh
- Energetická unie a oblast klimatu
- Volný obchod mezi EU a USA
- Vnitřní trh

1.4.1. Hlavní cíle:

- pomáhat zemědělcům produkovat dostatečné množství bezpečných potravin za současného dodržení evropských norem týkajících se udržitelnosti a předpisů týkajících se životního prostředí, dobrých životních podmínek zvířat, sledovatelnosti atd.
- podporovat zemědělské podniky, aby snáze stabilizovaly své příjmy systémy tváří v tvář méně předvídatelným podmínkám produkce
- usnadnit investice do trvale udržitelného, moderního zemědělství
- udržovat životaschopnost venkova pomocí diverzifikace hospodářství
- vytvářet a udržet pracovní místa v celém potravinovém řetězci

Zemědělci zajišťují stabilní dodávky potravin, produkováných udržitelným způsobem a za přijatelné ceny, pro více než 508 milionů Evropanů. Evropská zemědělská politika zajišťuje zemědělcům slušnou životní úroveň a současně stanoví požadavky na zdraví a dobré životní podmínky zvířat, ochranu životního prostředí a bezpečnost potravin. Součástí společné zemědělské politiky EU (SZP) tvoří také politika udržitelného rozvoje venkova.

CO ZEMĚDĚLCI V EU ZA ROK VYPRODUKUJÍ:
Průměr za období 2012–2014.

Graf č. 1 Produkce zemědělských komodit EU 2014 Zdroj : Eurostat 2014

V zemědělsko-potravinářském odvětví, které je jedním z největších segmentů ekonomiky v Evropské unii, pracuje 22 milionů zemědělců a zemědělských pracovníků. Přibližně 44 milionů pracovníků je zaměstnáno ve zpracování potravin, maloobchodním prodeji potravin a stravovacích službách. Ti všichni jsou na zemědělství závislí. Unie se navíc stala čistým vývozcem potravin a nápojů za více než 130 miliard eur ročně.

2. Analýza tvorby koncepce zemědělské politiky EU

Koncepce zemědělské politiky EU je především reprezentována názory občanů EU a nástroji SZP připravované a zpracované Evropskou komisí pro zemědělství a schválené Parlamentem EU.

Evropská komise v souladu s pravidly občanské společnosti otevřela v roce 2017 opět širokou veřejnou diskuzi o směřování (konceptu) SZP v následujícím období. Diskuze byla uzavřena červnu 2017. Zatím neznáme výsledky celoevropské diskuze, ale bylo by škoda, abychom se jako v minulém období zcela ztratili v záplavě ostatních aktivnějších zemí v diskuzi, k naší vlastní škodě, vzhledem k odlišnostem našeho zemědělství.

2.1. Současný stav Společné zemědělské politiky jako východisko budoucí koncepce

Zemědělství je klíčovým odvětvím pro udržitelný hospodářský rozvoj. Záměrem EU je zajistit, aby bylo zemědělství nadále udržitelné a konkurenceschopné.

Reforma z června 2013 se zaměřila na 3 **priority**:

- zaručit rentabilní produkci potravin,
- zajistit udržitelné využívání přírodních zdrojů,
- podporovat vyvážený rozvoj všech venkovských oblastí EU.

V zájmu dosažení tohoto cíle využívá EU finanční prostředky na:

- podporu příjmů založenou na tržní orientaci (tj. produkci, která splňuje požadavky spotřebitelů) a odpovídající požadavkům na environmentální udržitelnost, zdraví a dobré životní podmínky zvířat a bezpečnost potravin
- tržní opatření na zranitelné společné zemědělské trhy v důsledku vnějších faktorů, jako jsou povětrnostní podmínky nebo výrazné kolísání cen
- programy rozvoje venkova reagující na specifické potřeby rozvoje venkova ve všech 28 členských zemích EU

Společná zemědělská politika má roční rozpočet přibližně 59 miliard EUR. Její opatření jsou financována z Evropského zemědělského záručního fondu (EZZF) a Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV). [2]

Ke zdolání těchto aktuálních výzev vytvořila a zavedla EU společnou zemědělskou politiku. Jejím účelem je stanovit podmínky, které zemědělcům umožní plnit celou řadu funkcí ve společnosti, z nichž první je produkovat kvalitní potraviny, nebo suroviny k jejich výrobě a provozovat zemědělství udržitelným způsobem.

3. Rozvoj venkova v období 2014 – 2020

Politika rozvoje venkova EU pomáhá venkovským oblastem reagovat na hospodářské, environmentální a sociální problémy 21. století. Často bývá nazývána „druhým pilířem“ společné zemědělské politiky (SZP) a doplňuje systém přímých plateb zemědělcům a opatření k řízení zemědělských trhů (tzv. „první pilíř“). Politika rozvoje venkova sdílí řadu cílů s dalšími evropskými strukturálními a investičními fondy (ESI fondy).

Politika rozvoje venkova EU je financována prostřednictvím *Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova* (EZFRV), v jehož rámci jsou na období let 2014–2020 vyhrazeny prostředky ve výši 100 miliard eur, přičemž *každá země Unie získává finanční prostředky* na celé sedmileté období. To umožní členským státům využít dalších 61 miliard eur veřejných finančních prostředků.

Na toto období existuje ve 28 členských státech 118 *různých programů rozvoje venkova* (PRV), z nichž je 20 jednotných vnitrostátních programů. Osm členských států si zvolilo dva nebo více (regionálních) programů.

3.1. Rámec EU pro program rozvoje venkova

Členské státy a regiony vypracovávají své programy rozvoje venkova na základě potřeb svých území a přitom vycházejí alespoň ze čtyř z následujících šesti společných **priorit EU**:

- podpořit předávání poznatků a inovací v zemědělství, lesnictví a ve venkovských oblastech
- posílit životaschopnost a konkurenceschopnost všech typů zemědělství a prosazovat inovativní zemědělské technologie a trvale udržitelné lesní hospodářství
- podporovat organizace potravinového řetězce, dobré životní podmínky zvířat a řízení rizik v zemědělství
- obnovovat, zachovávat a zlepšovat ekosystémy související se zemědělstvím a lesnictvím
- propagovat účinné využívání zdrojů a přechod na nízkouhlíkovou ekonomiku, která je odolná vůči změně klimatu, v zemědělství, potravinářství a lesnictví
- podporovat sociální začleňování, snižování chudoby a hospodářský rozvoj ve venkovských oblastech.

Díky SZP mají evropští občané zajištěné dodávky kvalitních potravin. Vzhledem k výjimečným zemědělským zdrojům EU hraje klíčovou roli v zajišťování potravin na celém světě. Toho je důkazem např. smlouva mezi EU a Japonskem uzavřená v červnu 2017.

3.1.1. Priority Rozvoje venkova

Priority rozvoje venkova se dělí do čtyř „oblastí zájmu“. Rozvoj venkova v rámci politiky SZP na období 2014-2020 přispěje EU více než 95 miliardami EUR na investice do členských států, jejichž cílem je:

- Podpora konkurenceschopnosti zemědělství;
- Zajištění udržitelného hospodaření s přírodními zdroji;
- Boj proti změně klimatu
- Dosažení vyváženého územního rozvoje venkovských ekonomik a společenství včetně vytváření a udržení zaměstnanosti.

Například prioritou udržitelného využívání zdrojů zahrnuje „snižování emisí skleníkových plynů a amoniaku ze zemědělství“ a „podporu ukládání a pohlcování uhlíku v zemědělství a lesnictví“. Členské státy či regiony v rámci svých programů rozvoje venkova stanoví kvantifikované cíle vycházející z těchto oblastí zájmu. Poté určí, jaká opatření k dosažení těchto cílů použijí a kolik finančních prostředků bude na každé opatření vyčleněno. Nejméně

30 % prostředků musí být u každého programu rozvoje venkova určeno na opatření týkající se životního prostředí a změny klimatu a alespoň 5 % na iniciativu LEADER. [2]

3.1.2. Rozvoj venkova jako součást širší investiční strategie EU

Od roku 2014 musí členské státy uzavřít dohodu o partnerství, která vyžaduje koordinaci veškerého financování ze strukturálních a investičních fondů EU (ESI fondů) v rámci každé země. Evropská komise a členské státy rovněž spolupracují s Evropskou investiční bankou (EIB) na vytváření finančních nástrojů v rámci EZFRV. Provádění a dopady politiky rozvoje venkova jsou podrobně monitorovány a hodnoceny. Další podrobnosti o jednotlivých projektech najdete prostřednictvím Evropské sítě pro rozvoj venkova (ENRD), sítě Evropského inovačního partnerství (EIP) a na internetových stránkách Rozpočtu EU orientovaného na výsledky. [2]

3.1.3. SZP a životní prostředí

Naši krajinu po staletí utvářela zemědělská činnost. Krajina není ve svém původním přirozeném stavu. Zemědělství vytvořilo různorodost našeho prostředí a krajiny a přesto naše krajina poskytuje útočiště pro velmi rozmanitou faunu a flóru. Tato biodiverzita je rozhodující pro udržitelný rozvoj krajiny. Zemědělci hospodaří s krajinou ku prospěchu nás všech. Dodávají veřejné statky, z nichž nejdůležitější je řádná péče o naši půdu, krajinu a biologickou rozmanitost a jejich zachování. Trh za tyto veřejné statky nezaplatí. Aby EU odměnila zemědělce za tuto službu pro společnost jako celek, poskytuje jim podporu příjmů.

Začlenění otázek životního prostředí do společné zemědělské politiky má za cíl odvrátit rizika zhoršování životního prostředí a zvýšit udržitelnost agroekosystému. Přibližně polovina půdy EU je obdělávána. Zemědělství je důležité pro přírodní prostředí EU. Zemědělství a příroda se navzájem ovlivňují. Zemědělství přispívá po staletí k vytváření a zachování jedinečné krajiny. Péče o zemědělské půdy je pozitivní silou pro rozvoj bohaté rozmanitosti krajiny a stanovišť, včetně mozaiky lesů, mokřadů a rozsáhlých ploch otevřené krajiny. Ekologická celistvost a scénická hodnota krajinných oblastí činí venkovské oblasti atraktivní pro založení zemědělských podniků, místa pro bydlení a pro turistické a rekreační aktivity.

Propojení mezi bohatstvím přírodního prostředí a zemědělskými postupy jsou vždy složitá. Mnoho cenných přírodních stanovišť v Evropě je udržováno pouze extenzivním zemědělstvím. Na jejich přežití se spoléhá široká škála divokých druhů. Nevhodné zemědělské postupy a využívání půdy mohou také mít nepříznivý dopad na přírodní zdroje, znečištění půdy, vody a ovzduší, fragmentace stanovišť a ztrátu volně žijících živočichů.

Společná zemědělská politika (SZP) určila tři prioritní oblasti činnosti na ochranu a zlepšení venkovského dědictví EU:

- **Biodiverzita, zachování a rozvoj "přirozených" zemědělských a lesnických systémů a tradiční zemědělské krajiny;**
- **Vodní hospodářství a jeho využívání;**
- **Řešení klimatických změn. [2]**

3.1.4. SZP, životní prostředí a změna klimatu

Zemědělci mohou být nepříznivě ovlivněni změnou klimatu. SZP jim poskytuje finanční pomoc, aby přizpůsobili své zemědělské metody a systémy, a vyrovnali se tak s dopady měnícího se klimatu.

Zemědělci si jako první uvědomují nutnost starat se o naše přírodní zdroje. Jejich každodenní

život na nich závisí. Aby se zamezilo negativním vedlejším účinkům některých zemědělských postupů, EU poskytuje zemědělcům pobídky, aby pracovali udržitelným způsobem šetrným k životnímu prostředí.

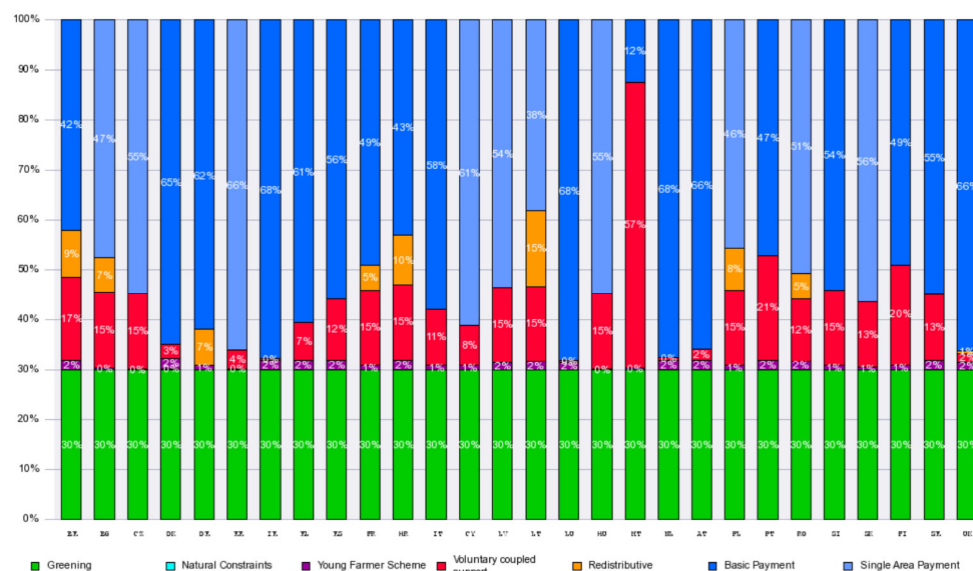
Zemědělci tím čelí dvojí výzvě: produkovat potraviny a zároveň chránit přírodu a zachovávat biologickou rozmanitost. Ekologicky udržitelné zemědělství, které obezřetně využívá přírodní zdroje, má zásadní význam pro produkci našich potravin a kvalitu našeho života – dnes, zítra a pro budoucí generace.

SZP zajišťuje, že její pravidla jsou slučitelná s požadavky na ochranu životního prostředí a že opatření SZP podporují rozvoj takových zemědělských postupů, které chrání životní prostředí a zajišťují ochranu venkova. Zemědělci jsou povzbuzováni, aby i nadále hráli pozitivní roli při udržování krajiny a životního prostředí.

Toho lze dosáhnout:

Zaměřením podpory na opatření pro rozvoj venkova podporující environmentálně udržitelné zemědělské postupy, jako jsou agroenvironmentální systémy;

Posílením dodržování právních předpisů v oblasti životního prostředí tím, že SZP uplatňuje sankce při nedodržování těchto zákonných postupů zemědělci, prostřednictvím snížení plateb podpory ze SZP. [2]

Graf č. 2 Schéma uplatnění SZP v roce 2015

3.1.5. SZP a její stručná historie

Evropská zemědělská politika v průběhu let:

1962 - Zrod společné zemědělské politiky (SZP). SZP je koncipována jako společná politika, jejímž cílem je zajistit evropským občanům cenově dostupné potraviny a zemědělcům přiměřenou životní úroveň.

1984 - Hospodářství jsou tak produktivní, že vyrábějí více potravin, než je třeba. Přebytky jsou skladovány a vznikají tzv. „hory potravin“. Je zavedeno několik opatření, jejichž cílem je přiblížit úroveň produkce potřebám trhu.

1992 - SZP přechází z podpory trhu na podporu producentů. Podpora cen se snižuje a nahrazuje přímými podporami pro zemědělce. Zemědělci jsou vedeni k větší ohleduplnosti k životnímu prostředí. Reforma zemědělské politiky probíhá ve stejné době jako summit o planetě Zemi v Riu v roce 1992, na němž je zavedena zásada udržitelného rozvoje.

2003 - Společná zemědělská politika poskytuje podporu příjmů. Nová reforma SZP přerušuje spojení mezi subvencemi a produkcí. Zemědělci teď dostávají platby na podporu příjmů za předpokladu, že se starají o svou půdu a dodržují normy v oblasti životního prostředí, dobrých životních podmínek zvířat a nezávadnosti potravin.

2011 - Návrh nové reformy SZP má přispět k posílení konkurenceschopnosti zemědělského odvětví, podpořit inovace, bojovat s klimatickými změnami a podpořit zaměstnanost a růst v zemědělských oblastech.

2013 - reforma se zaměřuje na 3 priority, zaručit rentabilní produkci potravin, zajistit udržitelné využívání přírodních zdrojů a podporovat vyvážený rozvoj všech venkovských oblastí EU. [2]

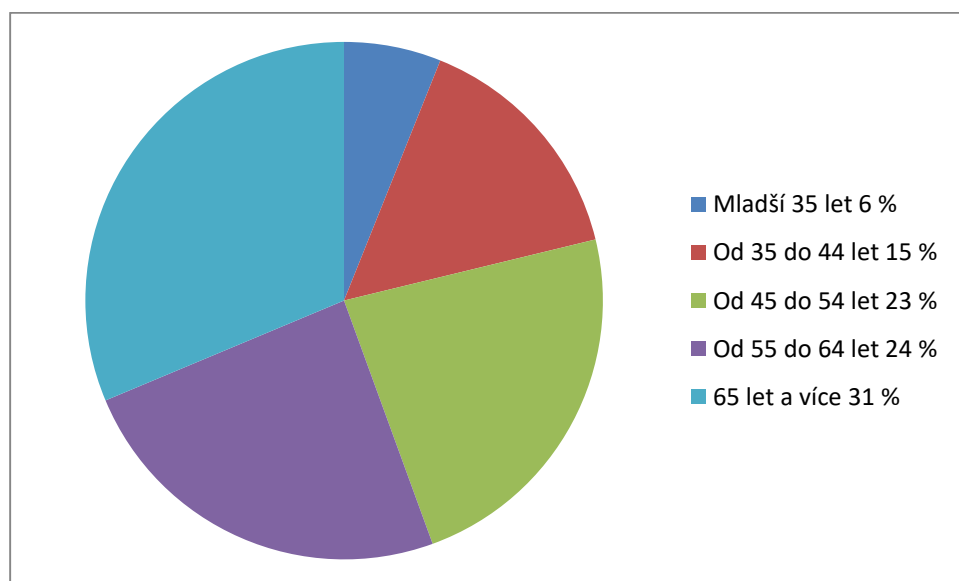
3.1.6. SZP, zemědělci a generační obměna

Zemědělci jsou ve venkovských oblastech velmi důležitým ekonomickým subjektem, který si EU nemůže dovolit ztratit. Základní instinktivní zemědělské dovednosti se nezískávají z knížek, ale předávají se z generace na generaci.

Pro mnoho mladých lidí však již zemědělství není atraktivním povoláním. V důsledku toho se snižuje počet zemědělců. V šedesátých letech mělo původních šest zemí EU šest milionů zemědělců, ale od té doby tento počet klesl více než o polovinu. Proto SZP finančně pomáhá mladým lidem při zahájení zemědělské činnosti, aby si nakoupili půdu, stroje a vybavení. Rovněž poskytuje granty pro odbornou přípravu nových subjektů i zavedených zemědělců v oblasti nejnovějších technických výrobních metod.

Podpora mladých zemědělců a zaručení kontinuity z generace na generaci je skutečnou výzvou pro rozvoj venkova v EU. V některých částech Evropy je zemědělství obzvlášť obtížné, jako např. v kopcovitých, horských nebo odlehlých oblastech. Je důležité udržet v těchto regionech obce při životě. SZP poskytuje finanční prostředky na to, aby venkovské obce v ohrožených oblastech zůstaly hospodářsky zdravé a postupně nevymizely. V současné době je v EU 27 (data Eurostatu 2013) 4 584 mil. zemědělců starších jak 65 let, mladých zemědělců do 35 let je pouze 823 tisíc. Oproti roku 2005 ubylo celkem v EU 1,3 mil. Farmářů. V roce 2013 bylo pouze 6% farmářů pod 35 let, 15,3% od 35 do 44 let, 22,9% od 45 do 54 let, 24,7% od 55 do 64 let a 31,1% farmářů starších jak 65 let. Pokud porovnáme věkovou strukturu zemědělců v EU mezi lety 2005 a 2013 došlo k úbytku mladých farmářů pod 35 let a 35 – 44 let. Zhruba stejné počty zemědělců zůstaly u věkové kategorie 45 -54 let, došlo k mírnému nárůstu u kategorie 55 -64 let a po mírném úbytku je na stejné úrovni i kategorie zemědělců 65 let a více. Je zřejmé, že stávající politické nástroje nezajišťují ani pouhou obměnu pracovních sil v zemědělství. [2]

ZEMĚDĚLCI EU STÁRNOU

Graf č. 2 Složení zemědělské populace v EU 2013 Zdroj: Eurostat, 2013.

3.1.7. Agroenvironmentální opatření

Přibližně 47% zemědělské půdy a 30% lesů je v EU obhospodařováno. Zemědělství po staletí přispívalo k vytváření a zachování nejrozmanitějších cenných polopřirozených biotopů, které dnes určují ráz významné části krajiny na celém území EU a jsou domovem širokého spektra rostlin a živočichů.

Zemědělství a příroda se navzájem ovlivňují. Díky postupným reformám SZP jsou naše zemědělské metody stále šetrnější k životnímu prostředí. Dnešní zemědělci mají dva úkoly: vyrábět potraviny a obhospodařovat krajinu. Ve druhém případě poskytují veřejné statky. Celá společnost – současná i budoucí – využívá krajinu, která je pečlivě obhospodařována a spravována. Je tedy jediné spravedlivé, aby byli zemědělci za to, že nám tyto cenné veřejné statky přinášejí, v rámci SZP odměněni.

Platby na podporu příjmů ze SZP zemědělci ve stále větší míře využívají k tomu, aby přijali environmentálně udržitelné zemědělské metody. To jim například umožňuje, aby snížili množství chemických hnojiv nebo pesticidů, které aplikují na plodiny. Rovněž tak mohou snížit hustotu osazení, tj. počet hospodářských zvířat na hektar půdy. Mezi jiné úpravy patří ponechat okraje polí neobdělávané, vytvářet rybníky nebo jiné krajinné prvky a vysazovat stromy a živé ploty. Určité aspekty zemědělské činnosti přesahují rámec toho, co se obvykle považuje za konvenční zemědělské metody a dobrou zemědělskou praxi.

Kromě toho SZP v souladu s přáním veřejnosti podporuje zemědělské postupy, jako je zachování trvalých pastvin a ochrana přírodní hodnoty krajiny. Ochrana biologické rozmanitosti a stanovišť volně žijících živočichů, správa vodních zdrojů a řešení změny klimatu jsou další priority, které musí zemědělci respektovat.

3.2. Jaký dopad má zemědělství na životní prostředí?

Zemědělství může pomáhat vytvářet udržitelné životní prostředí, ale může je také ohrožovat. Při dosahování rovnováhy hraje společná zemědělská politika důležitou roli. Tato role bude v příštích letech zásadní a její význam stále roste.

3.3. Jak SZP přispívá k ochraně životního prostředí?

Po reformě SZP přijaté v červnu 2013 přijal každý členský stát, každé území a každý zemědělec jednoduchá, prověřená opatření s cílem podporovat udržitelnost a bojovat proti změně klimatu. V letech 2014 až 2020 bude investováno více než 100 miliard EUR do zvýšení schopnosti zemědělství čelit výzvám týkajícím se kvality půdy a vody, biologické rozmanitosti a změny klimatu:

- “Ekologizace”– 30 % přímých plateb je podmíněno dodržováním tří zemědělských postupů, které mají pozitivní vliv na životní prostředí: diverzifikace plodin, udržování stálých travinných porostů a zachování 5 % a poté 7 % míst environmentálního zájmu od roku 2018 nebo opatření, která jsou považována za alespoň rovnocenná, pokud jde o jejich přínos pro životní prostředí.
- Alespoň 30 % prostředků z rozpočtu na programy rozvoje venkova musí být přiděleno na agroenvironmentální opatření, podporu ekologického zemědělství nebo na projekty spojené s investicemi či inovační opatření prospěšná pro životní prostředí.
- Agroenvironmentální opatření budou posílena. Tato opatření by měla doplňovat postupy, které jsou podporovány v rámci ekologizace. Tyto programy by si měly klást ambicióznější cíle, které budou účinnější z hlediska ochrany životního prostředí (se zárukou, že nedojde k dvojímu financování). [2]

3.3.1. Zemědělství – hlavní ekonomická činnost na venkově

Zemědělství je hlavní ekonomickou činností ve většině venkovských oblastí EU. Mnoho zemědělců však provádí další činnosti, jako je zpracování potravin a poskytování ubytování pro turisty. Tato diverzifikace venkovského hospodářství je zdrojem síly, kterou EU podporuje a podněcuje prostřednictvím programů rozvoje venkova.

Asi polovina obyvatel EU žije ve venkovských oblastech. Bez zemědělství by z toho, co drží mnohé komunity při životě a spojuje její obyvatele, moc nezbylo. Kdyby zemědělství zmizelo, v mnoha oblastech by došlo k opouštění půdy.

SZP tedy poskytuje zemědělcům finanční pomoc formou stálých plateb, aby bylo zajištěno, že budou i nadále obdělávat půdu a vytvářet další pracovní místa v důsledku renovací svých vesnic, ochrany krajiny nebo projektů kulturního dědictví a mnoha dalších úkolů přímo nebo nepřímo souvisejících se zemědělskou činností a venkovským hospodářstvím.

Tím s ohledem na málo pracovních příležitostí a vysokou nezaměstnanost napomáhá předcházet vylidňování venkova. Zachovávají se a zlepšují veřejné služby, jako školy a zdravotnická zařízení, a lidé tak budou mít dobrý důvod zůstat na venkově a vychovávat tam své děti. [2]

3.3.2. Venkovské hospodářství a způsob života závisí na zemědělství

Kvůli obtížnosti práce, nízké atraktivitě a vysokým investicím, které jsou nezbytné pro rozjezd zemědělského podniku, zemědělců v Evropě ubývá. Od roku 2005 do roku 2013 ubylo absolutně 1,3 mil farmářů. V současnosti je 4,5 milionu zemědělců v Evropě přes 65 let (31,1 % zemědělců). Jen 6 % jich je mladších než 35 let. Je nutné zvýšit atraktivitu tohoto povolání a povzbudit mladé lidi, aby si ho vybírali.

Aby se tohoto cíle dosáhlo a podpořila se generační výměna v zemědělském odvětví, počítá SZP s podpůrnými opatřeními pro zahájení činnosti. Reforma z roku 2013 zavádí nový druh

podpory pro mladé zemědělce – bonus ve výši 25 % z částky přímých plateb pro mladé zemědělce během prvních pěti let činnosti.

Převážná většina farem v EU (statistika EU v roce 2013) má velikost do 16,1 ha. 66% farem má méně než 5 ha. 7% farem v EU má více než 50 ha. Největší rozdíl od průměrné velikosti farmy v rámci členských států EU je v ČR a to o 133 ha a nejmenší farmy jsou v Rumunsku (47% farem pod 5 ha) a 11% farem v Polsku. SZP pomáhá zemědělcům, aby byli produktivnější a zlepšovali své technické dovednosti. V prvních letech své existence podněcovala SZP zemědělce k tomu, aby používali moderní stroje a nové techniky, včetně chemických hnojiv a přípravků na ochranu rostlin. Bylo to nezbytné, protože v té době bylo prioritou vyprodukovat pro obyvatelstvo více potravin. Tato politika byla velmi účinná. Produktivita výrazně vzrostla. Výnosy plodin se prudce zvýšily, ale od roku 2000 zůstávají na stejné úrovni.

Vzhledem ke vznikajícím potravinovým přebytkům se těžiště SZP přeneslo jinam. Nyní SZP pomáhá zemědělcům:

- provozovat zemědělskou činnost způsobem, který snižuje emise skleníkových plynů,
- používat ekologické zemědělské postupy,
- splňovat požadavky veřejného zdraví, životního prostředí a dobrých životních podmínek zvířat,
- vyrábět a uvádět na trh kulinářské speciality ze svého regionu,
- produktivněji využívat lesy a zalesněné plochy,
- nacházet nová využití zemědělských produktů v odvětvích, jako je kosmetika, lékařství a řemesla. [2]

3.3.3. SZP stimuluje produktivitu a inovace

V nadcházejících letech bude pro zemědělce rozhodující vzdělávání, poradenství, výzkum a inovace, aby vyprodukovali více potravin z menšího množství zdrojů.

Rozpočet věnovaný na rozvoj venkova lze využívat pro financování zemědělské i nezemědělské činnosti v rámci těchto šesti priorit:

- podpora předávání znalostí a inovací,
- zvyšování konkurenceschopnosti,
- podpora organizace potravinového řetězce a řízení rizik,
- obnovování, ochrana a rozšiřování ekosystémů,
- podpora účinného využívání zdrojů a přechod na nízkouhlíkovou ekonomiku,
- podpora sociálního začleňování, snižování chudoby a hospodářského rozvoje ve venkovských oblastech.

Výzkumné fondy EU jsou určeny k vývoji nových systémů zemědělské produkce, aby zemědělci mohli reagovat na výzvy, kterým bude třeba čelit – v neposlední řadě to je měnící se klima a rostoucí tlak na přírodní zdroje. V budoucnosti budou naši zemědělci muset vyrábět více potravin z méně zdrojů. Toho by mohlo být dosaženo pomocí rozvoje nástrojů, jako je například inovační partnerství, aby se inovace podpořily překonáním stávající propasti mezi výzkumem a zemědělskými postupy a usnadněním komunikace a spolupráce mezi zúčastněnými stranami (zemědělci, poradci, zástupci zemědělskopotravinářského odvětví, vědci, orgány správy, atd.). [2]

3.3.4. Modernizace zemědělských podniků

Modernizace zemědělských podniků vždy byla a stále je důležitým cílem SZP. Mnoho zemědělců v EU využilo granty na modernizaci svých hospodářských budov a strojů. Jiní použili granty na zlepšení kvality hospodářských zvířat a podmínek, za nichž jsou chována.

Hlavním úkolem je zajistit, že proces modernizace bude pomáhat zemědělcům, aby se stali ekonomicky konkurenceschopnými a uplatňovali ekologicky udržitelné techniky.

Program rozvoje venkova v rámci SZP bude dále významnou hnací silou změn a pokroku: bude nadále zemědělcům nabízet příležitosti ke zlepšení jejich hospodářství a obecněji krajiny, ve které žijí.

V souladu s evropskou strategií růstu pro nadcházející desetiletí, strategií Evropa 2020, se naši zemědělci stanou výkonnějšími a konkurenceschopnějšími. Přestože granty a úvěry hrají významnou úlohu, existují jiné prostředky, jak zemědělcům pomoci. Vzdělávací programy a poradenské služby patří mezi méně viditelné způsoby, jak poskytnout cennou pomoc zemědělcům v celé EU. [2]

3.3.5. SZP stále více pomáhá zemědělcům posílit jejich vyjednávací pozici

Jak již bylo uvedeno výše, zemědělské podniky v EU jsou v převážné většině poměrně malé. Průměrný zemědělec v EU má pouze 15 hektarů půdy (ekvivalent přibližně 20 fotbalových hřišť); 66 % zemědělských podniků je menších než 5 hektarů.

Kvůli malé velikosti svých hospodářství mohou mít zemědělci problém získat nejlepší tržní cenu za své výrobky. Jejich snaha o zlepšení kvality a zvýšení hodnoty se nemusí v tržní ceně vůbec odrazit.

3.3.6. Jak fungují zemědělské trhy?

SZP zajišťuje, aby zemědělci produkovali to, po čem je na trhu poptávka. Zároveň nabízí záchranné mechanismy, které zabraňují tomu, aby hospodářská či zdravotní krize nebo počasí zničily velké části zemědělské produkce. Mezi tyto mechanismy patří nákup v rámci **veřejné intervence** (skupování nadměrné produkce vnitrostátními intervenčními subjekty) a **pomoc ve formě soukromého skladování**, jež slouží ke stabilizaci trhu.

Tyto nástroje byly v rámci rozhodnutí přijatých v červnu 2013 **modernizovány**. Vzhledem k tomu, že krize jsou stále častější a závažnější než v minulosti, byla zřízena zvláštní rezerva, jejímž účelem je čelit krizím, jež ohrožují normální fungování trhu, jakož i posílený nouzový mechanismus. Zavádí se také opatření na podporu při vytvoření vzájemných fondů a pojistných mechanismů, které zemědělcům pomohou lépe krizím předcházet a zvládat je. Byly rovněž zřízeny nové mechanismy, aby se zemědělci motivovali ke sdružování do oborových a mezioborových organizací. Komise také sleduje vztahy v potravinovém řetězci a chce jednotlivé účastníky vyzvat k tomu, aby zlepšovali transparentnost cen a obchodních praktik.

Kromě toho by znalosti a vyjednávací sílu zemědělců v rámci potravinového řetězce mohlo zvýšit využívání moderních informačních nástrojů, nástrojů k řízení rizik a marketingových nástrojů. [2]

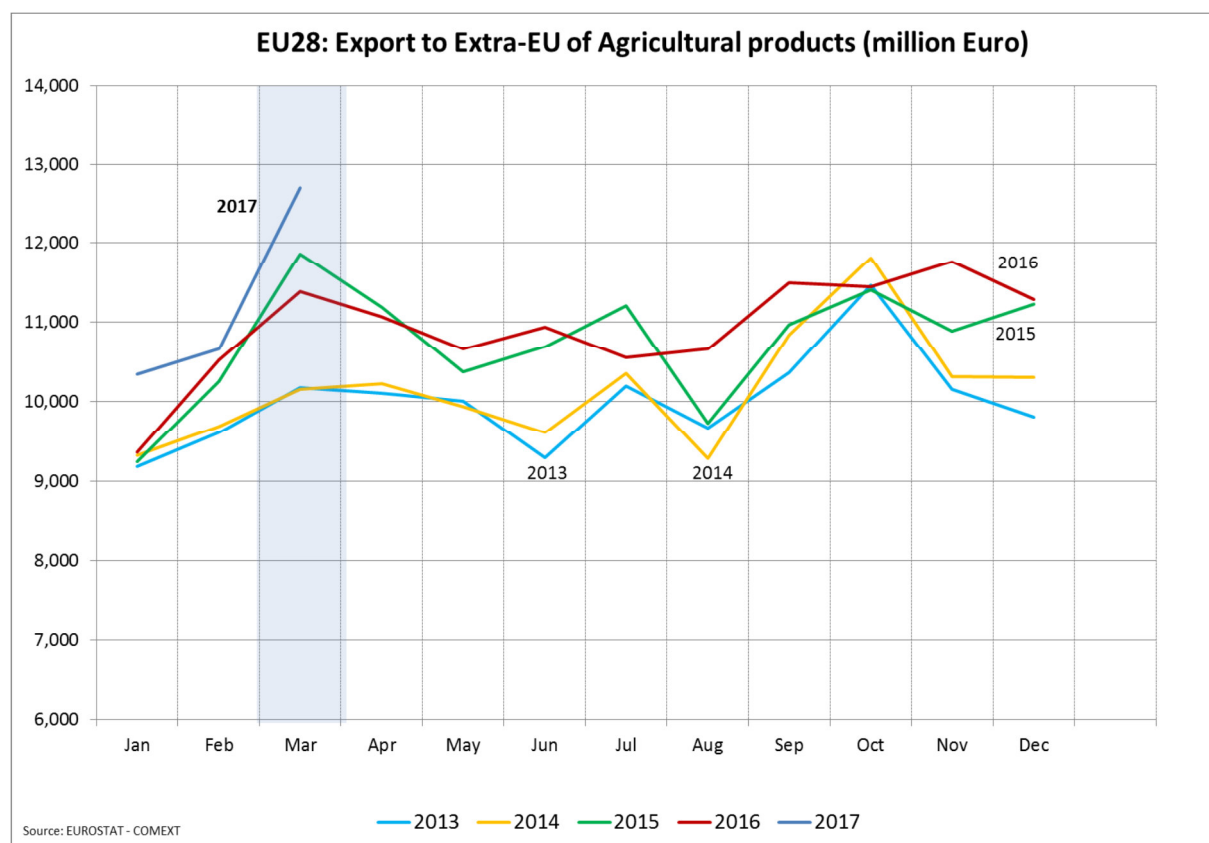
3.3.7. SZP import a export potravin

Evropská unie je největším světovým dovozcem potravin, a to s velkým náskokem proti ostatním světovým importérům. EU pomáhá prostřednictvím zahraniční rozvojové politiky rozvojovým zemím při prodeji jejich zemědělských produktů v EU. Za tím účelem jim uděluje preferenční přístup na svůj trh.

Z rozvojových zemí EU každoročně doveze zemědělské produkty za téměř 60 miliard EUR. To je více než u dalších pěti největších dovozců dohromady (USA, Japonsko, Kanada, Austrálie a Nový Zéland). EU udržuje rozsáhlé obchodní vztahy a spolupráci s třetími zeměmi a regionálními obchodními bloky.

Navíc uzavřela (nebo vyjednává) dvoustranné obchodní dohody s nejbližšími sousedy a dalšími třetími zeměmi, jakož i dohody o hospodářském partnerství s rozvojovými zeměmi. EU otevírá svůj trh pro rozvojové země.

Zemědělský vývoz (v milionech EUR): Spojené státy 21,2, Čína 11,6, Švýcarsko 8,04, Japonsko 5,9, Rusko 5,9, Saudská Arábie 4,5, Norsko 4,3

Graf č. 3 Vývoz z 28 zemí EU

Díky příznivému klimatu, úrodné půdě a technickým dovednostem zemědělců je Evropa jedním z nejdůležitějších světových producentů zemědělských produktů. [3]

3.3.8. Nejdůležitější výzva SZP budoucnosti

Na celosvětové úrovni se produkce potravin bude muset zdvojnásobit, aby se uživilo 9 miliard lidí odhadované světové populace v roce 2050. EU prostřednictvím SZP hraje významnou

úlohu při plnění tohoto úkolu. Proto je třeba, aby do svého zemědělského odvětví i nadále investovala.

Evropa je významným vývozcem kvalitních potravin objem, rozmanitost a kvalita výrobků činí z EU významného vývozce. U zemědělských produktů (většinou zpracovaných výrobků a produktů s vysokou přidanou hodnotou) je EU dokonce vedoucím vývozcem. [2]

4. Závěry a doporučení

Česká republika a české zemědělství jsou nedílnou součástí Evropské unie a Společné zemědělské politiky. Svět již dávno pochopil, že je významně lepší se sdružovat a spolupracovat, než se rozdělovat a konkurovat si. Období od roku 1989 bylo v ČR charakteristické neustálým rozdělováním, kořistením a rozkrádáním majetku občanů a této republiky. Je proto nanejvýš žádoucí, aby české zemědělství opět získalo svoji důležitou pozici v národním hospodářství a aby chaotická bezkonceptní politika byla nahrazena skutečnou strategií růstu výroby, zpracování, obchodu a služeb. V práci byla záměrně vynechána oblast obnovitelné energie a využívání biomasy, i když je to dnes velmi důležitá a nezanedbatelná oblast diverzifikace zemědělské činnosti.

4.1. Co pro to musíme udělat

- a) Jsme nedílnou součástí EU. V rámci SZP budme partnery ostatním evropským zemím, využijeme výhod, které SZP našemu zemědělství poskytuje a dodržujeme pravidla Cross - compliance, která byla nastavena. V zemědělství 28 zemí EU pracuje 22,1 mil. lidí ve 14 milionech farem a firem. My jsme velmi malí z pohledu EU – 2,1% obyvatel, 1,2% HDP, 0,39% počtu zemědělců. Zaujímáme z hlediska čerpání evropských peněz opět nejhorší místo – netýká se to našťástí zemědělství. Využijme možnosti příhraniční spolupráce i partnerství, které jsou podporovány EU.
- b) Vraťme zemědělství a zemědělcům jejich důstojnost, vraťme venkovu pozici, která mu náleží. Zemědělci poskytují naši kulturní krajině služby v údržbě a v řádném obdělávání této krajiny. Hospodaříme na chráněných územích Natura 2000, CHKO máme další omezení při hnízdění ptáků, musíme chránit kvalitu naší vody atd. Za tuto veřejnou službu dostávají zemědělci díky SZP významné prostředky, které by měli efektivně využít.
- c) Prosazujeme narovnání odměňování pracovníků v zemědělství a správné rozdělování. Tím nejlépe vrátíme zemědělcům jejich důstojnost, zemědělství není žádný podřadný obor. Zajišťuje potraviny pro 500 mil. lidí a vytváří pracovní místa jenom v zemědělství a potravinářství pro 66 mil. občanů EU. Proč má mít zemědělec 40 % průměrné odměny pracovníka EU?
- d) Sice se každý tváří, že zemědělství rozumí, většinou však o něm nic neví a ani netuší, kolik zákonitostí přírodních, meteorologických atd. zemědělství ovlivňuje. Jak bylo již výše řečeno, výroba není samozřejmostí. Je to složitý proces, který má svá přísná pravidla a v zemědělství a v rámci SZP ještě přísnější a složitější. Věnujme se proto výrobě. Naše zemědělská výroba v řadě komodit jede na poloviční nebo ještě menší výkon.
- e) Výzvou pro toto období SZP je nastartování investic. To ovšem není obměna staršího traktoru za nový. Tato etapa již skončila. Dnešní SZP se soustředí na inovace na EIP spolupráci na získání nových inovativních postupů, kde s menšími zdroji musíme dosáhnout lepších výsledků.

- f) Vyrábět pro samotnou výrobu je nesmyslné, za zemědělskou prvovýrobou musí následovat úprava a skladování produkce, zpracování do výrobků, balení distribuce a hlavně obchod. SZP klade důraz na tržní ekonomiku na produkci o kterou je na trhu zájem. EU klade důraz na export – viz v červnu podepsaná dohoda s Japonskem.
- g) Zkracování vertikální struktury je žádoucí jak pro producenty, tak pro zákazníka. Urychlujeme toto řetězení zejména v oborech, kde se to samo nabízí. Neoslabujeme dále svojí pozici ve službách, ve výrobcích pro zemědělství, potravinářství a v servisních činnostech a posilujeme naopak i tuto sféru obchodu a služeb.
- h) Ztratili jsme vlastní český trh, ani jeden řetězec není český, v případě jakýchkoliv krizí, budou vždy tyto řetězce řešit problémy své výroby a svých výrobců a my zůstaneme stranou.
- i) Ztratili jsme již dvě generace středně vzdělaných zemědělců a jednu generaci vysokoškolsky vzdělaných zemědělců. Je poslední šance na tuto nápravu. Je třeba provázat potřeby zemědělské praxe s možnostmi učňovského, středního a vysokého školství, abychom zajistili generační obměnu.
- j) Neoslabujeme nadále vědu a výzkum pro zemědělství, ne nadarmo nám EU vyčítá, že dáváme do vědy a výzkumu málo prostředků. Naopak využijme výsledků vědy a výzkumu pro provozní praxi, pro získání mimořádných výhod na trhu jak v rámci EU tak ostatního světa.
- k) Podporujeme poradenství v zemědělství. Je to nejlevnější cesta k zajištění přenosu výsledků vědy a výzkumu do praxe. Chaos v české politice vzdělávání a poradenství zachránila SZP před jistým zánikem. Musíme oddělit komerční poradenství a poradenství jako veřejnou službu. Veřejná poradenská služba je tu pro zavádění povinností vyplývajících z požadavků na hospodaření jak z pravidel EU tak i domácí legislativy. Všichni zemědělci jsou podřízeni pravidlům Cross – compliance, správné zemědělské praxe, integrované produkce, rostlinolékařství, někteří agroenvironmentálním opatřením, někteří programu krajinných prvků, Natura 2000, atd. Věnujme pozornost těmto zemědělcům a naučme je dodržovat správně pravidla, aby nepřicházeli o dotace a aby přes tato omezující pravidla mohli dobře a efektivně hospodařit.
- l) Ekologické zemědělství se postupně rozvíjí i v České republice, zaslouží si rovněž plnou podporu jak v oblasti výroby, tak služeb a obchodu.
- m) Zasadíme se o postupné odstraňování nesmyslné, přebujelé, komplikované a zbytečné administrativy jak na úrovni evropské tak i české.
- n) Nenechme již nadále za sebe rozhodovat nekompetentní „politiky a odborníky“ a zvolme si své představitele pro další skutečný rozvoj a skutečnou strategii růstu českého zemědělství. Prosazujeme postupné zjednodušení legislativy, aby se zemědělci nestávali pouze nástrojem vykonávání evropsky nastavených pravidel, ale aby byli plnohodnotnými hospodáři s povinnostmi ale také s pravomocemi rozhodovat o svém hospodaření.

5. Seznam zkratek

ČHMÚ	Český hydrometeorologický ústav
EU	EU 25 Evropská unie od 1. 5. 2004, EU 27 Evropská unie od 1. 1. 2007 (vč. Rumunska a Bulharska), EU 28 včetně Chorvatska od 1. 7. 2013
€ euro, EUR	společná měna Evropské měnové unie (platnost od 1. 1. 1999)
Eurostat	Evropské statistické centrum
FAO	Organizace pro výživu a zemědělství Organizace spojených národů
GAEC	Správná zemědělská praxe
MZe	Ministerstvo zemědělství ČR
CHKO	Chráněná krajinná oblast
Natura 2000	Evropská ekologická síť chráněných území
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond (Platební agentura MZe)
SZP	Společná zemědělská politika
VDJ	Velká dobytčí jednotka (chované zvíře o živé váze 500kg/ks)

5.1.Literatura

1. www.wikipedia.cz
2. https://ec.europa.eu/agriculture/cap-overview_cs
3. Dokument GŘ AGRI: Mezinárodní aspekty zemědělské politiky, údaje jsou průměrem za období let 2013–2017.
4. Zemědělství 2016 MZe ČR, Praha 2017
5. ČSU statistická ročenka ČR
6. Zpráva o stavu zemědělství ČR 2005,2008,2010,2011,2012,2015 MZe
7. www.eurostat.eu